

Nr 54

Regeringens proposition om prisutjämning på vissa varor som innehåller socker, m. m.;

beslutad den 27 februari 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

Mot bakgrund av nya internationella prisleförhållanden förordas i propositionen en ändring i grunderna för prisutjämningen för socker som ingår i vissa livsmedelsindustriprodukter. I anslutning härtill framläggs förslag att utjämningskatten på vissa choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers den 1 juni 1975 höjs från 25 till 40 öre för kilogram. Dessutom föreslås prisutjämningsåtgärder för dextranprodukter.

Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor**

Härigenom föreskrives att 4 § lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §²

För choklad- och konfektyrvaror som avses i 2 § a samt för biscuits och wafers utgår skatten med 25 öre för kilogram. I varans vikt inräknas sådant förefintligt emballage med vilket varor av ifrågavarande slag försäljes i detaljhandeln.

För choklad- och konfektyrvaror som avses i 2 § a samt för biscuits och wafers utgår skatten med 40 öre för kilogram. I varans vikt inräknas sådant förefintligt emballage med vilket varor av ifrågavarande slag försäljes i detaljhandeln.

För öl av typ B utgår skatten med 4 öre för liter och för starköl med 5 öre för liter.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1975.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:918.

² Senaste lydelse 1974:443.

Enligt 1974:918 utgår ingen utjämningskatt för öl av typ B och för starköl under år 1975.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-02-27

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon

Föredragande: statsrådet Sträng

Proposition om prisutjämning på vissa varor som innehåller socker, m. m.

Inledning

I en till jordbruksdepartementet den 14 november 1974 inkommen skrivelse har Industrins livsmedelsgrupp¹ hemställt att utjämningsbidrag och rörliga importavgifter skall kunna beräknas med utgångspunkt från priset på socker i den Europeiska gemenskapen (EG) och inte som hittills med utgångspunkt från ett s. k. världsmarknadspris. Skrivelsen har överlämnats till finansdepartementet för handläggning. Efter remissen har yttranden avgetts av generaltullstyrelsen, riksskatteverket, statens jordbruksnämnd och kommerskollegium.

¹ I livsmedelsgruppen ingår Kemikontorets livsmedelssektion. Köttbranschens riksförbund, Svenska bryggareföreningen, Svenska choklad-, konfektyr- och kexfabrikantföreningen upa, Svenska kvarnföreningen och Sveriges bageriförbund.

Nuvarande förhållanden

Inom den Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) infördes ett prisutjämningsförfarande i samband med dess upprättande år 1960. Det blev då möjligt att avskaffa skyddstullarna på vissa livsmedelsindustriprodukter, samtidigt som gränsskyddet för jordbruksråvarorna kunde bibehållas. Genom prisutjämnningen gavs de inhemska producenterna möjlighet att få tillgång till råvaror för sin tillverkning till världsmarknadspris utan hinder av den högre prisnivån i de enskilda länderna. Utjämning får ej medges med belopp som överstiger skillnaden mellan hemmamarknadspriser och världsmarknadspriser på jordbruksråvaror som ingår i färdigvarorna.

De olika EFTA-länderna har infört varierande system för prisutjämnningen. I Sverige tillämpas ett s. k. internt förfarande för choklad- och konfektyrvaror (med vissa undantag), biscuits och wafers samt senap, såser, soppor, frukostflingor, fiskkonserver m. m. Prisutjämnningen avser bl. a. råvarorna socker, glykos, fettvaror, mjöl, havregryn, ägg och mjölk. Sedan år 1967 tillämpas råvaruprisutjämnning för malt som används för tillverkning av mellanöl och starköl.

Såvitt avser choklad- och konfektyrvaror samt biscuits och wafers finansieras prisutjämnningen genom en särskild skatt som tas ut enligt lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor (ändrad senast 1974:918). Utjämningskatten utgick från början med 50 öre, höjdes den 1 juli 1966 till 60 öre samt sänktes den 1 april 1973 till 50 öre, den 1 januari 1974 till 40 öre och den 1 juli 1974 till 25 öre för kilogram. Även prisutjämnningen för mellanöl och starköl täcks med skatt, som emellertid för dessa varor är suspenderad under år 1975. Ändringarna av skattesatserna på de olika varorna har varit betingade av ändrade kostnader för utjämningsbidragen. Utjämningskatt utgår inte för senap, såser, soppor, frukostflingor, fiskkonserver m. m. Kostnaderna för denna prisutjämnning täcks med budgetmedel. Tekniskt sker den interna prisutjämnningen för skattebelagda produkter på så sätt att tillverkarna – som köper sina råvaror till ordinarie priser – vid redovisningen av utjämningskatt får dra av ett belopp som för flertalet varor beräknas på skillnaden mellan det interna priset och världsmarknadspriset med avseende på den faktiska råvaruförbrukningen. Intäkten av utjämningskatten beräknas bli omkring 30 milj. kr. under budgetåret 1974/75.

Den inhemska produktionen av choklad- och konfektyrvaror uppgår till drygt 60 000 ton per år, vari ingår ca 35 000 ton socker. Av biscuits och wafers produceras inom landet närmare 25 000 ton med ett sockernehåll av ca 6 000 ton. Vid produktionen av senap, såser, soppor, frukostflingor, fiskkonserver m. m. förbrukas omkring 9 000 ton socker årligen. Importen av choklad- och konfektyrvaror uppgår till omkring 18 000 ton, varav inemot 12 000 ton kommer från EG-länderna och 4 000 ton från EFTA. Av biscuits och wafers importeras nära 9 000 ton, varav 7 000 ton från EG och nära 2 000 ton från EFTA-länderna. Exporten av choklad- och konfektyrvaror

utgör ca 11 500 ton, varav huvuddelen går till EFTA och EG-länderna. Av biscuits och wafers exporteras 2 500 ton, huvudsakligen till västeuropeiska länder.

I anslutning till ikraftträdandet av Sveriges avtal med EG genomfördes för vissa livsmedelsindustriprodukter en s. k. extern prisutjämning som innebär att rörliga importavgifter upptas vid import och att motsvarande bidrag utbetalas vid export. Samtidigt sänktes tullen för flertalet av dessa varor till 5 %, som utgör manufaktureringsskydd. Tullsatsen avtrappas successivt vid import från EG-länderna och uttas inte alls vid import från EFTA-länderna. För varor med ursprung i Danmark och Storbritannien tillämpas vissa tullar under övergångsskedet fram till den 1 juli 1977.

Ett externt prisutjämningsförfarande tillämpas i Sverige för matbröd och andra bakverk, vissa slag av glass, puddingpulver, makaroner, vissa beredningar för framställning av drycker samt vissa andra livsmedelsberedningar. Avgifterna samt bidragen vid export fastställs med hänsyn till råvaruåtgång och prisskillnader mellan det interna priset och världsmarknadspriset för de använda råvarorna.

Kostnaderna för råvaruprisutjämnningen bestrids från förslagsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. För budgetåret 1974/75 har för dessa kostnader anvisats ett belopp om 35 milj. kr. I form av rörliga importavgifter upptas årligen omkring 5 milj. kr., samtidigt som utjämningsbidrag lämnats vid export med inmot 4 milj. kr.

När prisutjämningsystemen infördes var världsmarknadspriserna på jordbruksråvaror lägre än priserna på de nationella marknaderna. Det var därför naturligt att använda världsmarknadspriset som referenspris. För socker överstiger emellertid världsmarknadspriset nu de nationella priserna i de flesta länder. Det har visserligen sjunkit kraftigt under senare tid, men ligger fortfarande betydligt över priset i flertalet västeuropeiska länder, däribland Sverige. Samtidigt är sockerpriset lägre i EG-länderna än i Sverige.

Enligt senast tillgängliga uppgifter är världsmarknadspriset (Paris-noteringen) omkring 4 kr. för kilogram, medan det svenska sockerpriset är 2:40 kr. för kilogram. På grund av den svenska sockerregleringens utformning påverkas priset i Sverige direkt av prisutvecklingen på världsmarknaden. I det svenska priset ingår en försäljningsavgift som f. n. är 65 öre för kilogram. Avgiften används för finansieringen av en kompletterande import i lägen då världsmarknadspriset är högre än priset i Sverige. Det interna priset i EG-länderna (EG:s s. k. tröskelpris) är ca 1:70 kr. för kilogram.

De ändrade prisförhållandena för jordbruksråvaror har påverkat konkurrenssituationen för livsmedelsindustrin och föranlett åtgärder i olika länder. EG-länderna har för sin del infört en exportavgift på vissa livsmedelsindustriprodukter med högt sockerinnehåll, bl. a. choklad- och konfektyrvaror, vilken motsvarar omkring 1:10 kr. för kilogram för den kvantitet socker som ingår i exportvaran.

EFTA:s handelsexpertkommitté har under åren 1973 och 1974 gjort en

översyn av de råvaruprisutjämningsystem som tillämpas i de olika EFTA-länderna. Kommittén har utarbetat förslag till gemensamma riktlinjer för prisutjämningsens utformning och tillämpning. Inom ramen för detta arbete har även den nya råvaruprissituationen behandlats. Enighet har dock hittills inte kunnat nås om en gemensam lösning.

Den 1 januari 1975 ändrades prisutjämningsystemet i Finland. De finska producenterna av sötsaker erhåller nu prisutjämningsbidrag för vissa jordbruksråvaror som motsvarar skillnaden mellan det inhemska finska priset och EG:s s. k. tröskelpris, om det senare är lägre än världsmarknadspriset. Ändringen har medfört att den finska industrins konkurrenssituation förbättrats såväl på hemmamarknaden som vid export av sötsaker. Med nuvarande prisläge på de olika råvarorna är det endast socker som blir föremål för en prisutjämnning, baserad på EG-priset. Även Österrike har vidtagit särskilda åtgärder med anledning av den nya råvaruprissituationen. För vissa livsmedelsindustriprodukter som innehåller socker har sålunda införts krav på exportlicens.

Förslag och yttranden

Industrins livsmedelsgrupp, som representerar flertalet tillverkare av livsmedelsindustriprodukter, konstaterar i sin skrivelse att prisutvecklingen på världsmarknaden för vissa jordbruksråvaror – speciellt socker – har försatt den svenska livsmedelsindustrin i ett mycket oförmånligt konkurrensläge, såväl på den svenska hemmamarknaden som vid export. Den svenska prisutjämnningen ger i sin nuvarande utformning och i den situation som råder inte den konkurrenslikställighet i fråga om råvarupriser som måste anses vara av fundamental betydelse för att en fri handel med livsmedelsindustriprodukter inom Västeuropa skall kunna fungera på ett rättvist sätt. Livsmedelsgruppen anser att det nu är EG:s interna priser och inte de s. k. världsmarknadspriserna på jordbruksråvaror som bör utgöra riktpunkten såväl för den interna som för den externa prisutjämnningen. Under de senaste två åren har, framhålls det, världsmarknadspriserna på några av de viktigaste råvarorna – främst socker och vete – stigit till en nivå som ligger avsevärt över den svenska. Samtidigt är sockerpriset i EG-länderna betydligt lägre än det svenska priset. Så länge världsmarknadspriset på socker och andra råvaror överstiger det interna EG-priset bör enligt Industrins livsmedelsgrupp prisutjämnningen baseras på skillnaden mellan det inhemska svenska priset och det interna EG-priset.

Kommerskollegium och statens jordbruksnämnd förordar att prisutjämningsåtgärderna anpassas till det nya konkurrensläge som uppkommit genom de ändrade marknadsförhållandena för jordbruksråvarorna.

Kommerskollegium framhåller i sitt yttrande att EFTA-länderna bör ha rätt att tillförsäkra sin livsmedelsindustri samma sockerpris som livsmedelsindustrin i EG-länderna åtnjuter. De olika EFTA-länderna bör därför

få möjlighet att använda EG:s tröskelpris – utan hänsyn till exportavgiften – som referenspris. Detta bör ges formen av ett tolkningsuttalande som skall gälla så länge som den nuvarande relationen mellan EG:s pris och världsmarknadspriset består. Kollegiet anser att en ändring av prisutjämningsystemet på det sätt som föreslås inte torde strida mot EFTA-ländernas avtal med EG. Varje EFTA-land bör ha rätt – men inte skyldighet – att utjämna prisskillnader mellan det nationella priset och EG:s tröskelpris. Kollegiet betonar emellertid att kostnaderna för en fullständig prisutjämning ned till EG:s tröskelpris blir höga. Vidare medför EG:s exportavgift, att behovet av full kompensation blir mindre akut. Dessutom skulle en fullständig utjämning kunna ge EG ett skäl att påtala överkompensation i EFTA-länderna om dessa ej tar hänsyn till exportavgiften. Skäl talar enligt kollegiets mening för att man inom EFTA bör söka nå en särskild överenskommelse om en begränsad utjämning så länge EG:s exportavgift bibehålls. På så sätt skulle en upptrappning av stödåtgärder i EFTA-länderna kunna undvikas.

Statens jordbruksnämnd framhåller att konkurrensförmågan hos den svenska livsmedelsindustrin onekligen försvagats till följd av det exceptionella läget på sockermarknaden. Importen av de prisutjämningsberättigade varuslagen har ökat väsentligt under senare tid. Nämnden anser därför att man bör vidta åtgärder för att återställa konkurrensförmågan och föreslår att möjligheter skapas att i prisutjämnings-sammanhang använda EG:s tröskelpriser i stället för världsmarknadspriser. Prisutjämningsbeloppen bör kunna jämkas efter rådande marknadsläge. Sålunda bör man kunna ta viss hänsyn till EG:s exportavgift på sockerhaltiga produkter. Nämnden påpekar att en sådan ändring aktualiserar en höjning av utjämningskatten på choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers ävensom en höjning av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Riksskatteverket påpekar att en höjning av utjämningskatten är påkallad om utjämningsförfarandet ändras.

Generaltullstyrelsen anser – med hänsyn till EG:s exportavgift – att konkurrenssituationen i förhållande till EG inte ger anledning till någon särskild kompensation för dessa varor.

Föredraganden

Den nu gällande ordningen för prisutjämning på vissa livsmedelsindustriprodukter sammanhänger med att tullarna på en rad manufakturade livsmedel avvecklats eller sänkts, medan skyddet för råvarorna inom ramen för jordbruksregleringen kvarstår. Genom en s. k. intern prisutjämning undanröjs den särskilda kostnadsbelastning som annars skulle missgynna svenska producenter i konkurrens med utländska företag. Producenterna av choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers samt senap, soppor, såser, frukostflingor, fiskkonserver m. m. kompenseras härvid för skillnaden

mellan den svenska prisnivån och världsmarknadspriset på jordbruksråvarorna. Härjämte kan utjämning medges för malt vid tillverkning av mellanöl och starköl. Bidragskostnaderna för choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers finansieras genom en särskild utjämningsskatt, som f. n. uppgår till 25 öre för kilogram. Skatten på mellanöl och starköl är suspenderad under år 1975. Kostnaderna för övriga här nämnda varor täcks med budgetmedel.

För ytterligare andra produkter – vissa slag av matbröd och andra bakverk, glass, puddingpulver, makaroner, vissa beredningar för framställning av drycker samt vissa andra livsmedelsberedningar – tillämpas ett s. k. externt prisutjämningssystem. Detta innebär att rörliga importavgifter uttas, vilka i princip beräknas med utgångspunkt i skillnaden mellan det svenska priset och världsmarknadspriset på råvarorna. Motsvarande bidrag utbetalas vid export.

Kostnaden för de interna utjämningsåtgärderna bestrids från förslagsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. För budgetåret 1974/75 har för dessa kostnader beräknats ett belopp om 35 milj. kr. Intäkten av utjämningsskatten beräknas bli inemot 30 milj. kr. under nämnda budgetår. Rörliga importavgifter uttas årligen med omkring 5 milj. kr., samtidigt som utjämningsbidrag lämnats vid export med inemot 4 milj. kr.

Syftet med prisutjämningen för jordbruksråvaror som ingår i vissa livsmedelsindustriprodukter är sålunda att uppnå konkurrenslikställighet mellan industrierna i skilda EFTA- och EG-länder. Tidigare när världsmarknadspriserna låg under de nationella priserna på jordbruksråvaror kunde detta ske genom utjämning med belopp som baserades på skillnaderna mellan dessa priser. När det gäller socker har emellertid världsmarknadspriset kommit att ligga väsentligt över priserna i flertalet västeuropeiska länder, däribland Sverige. Sockerpriset varierar dock väsentligt mellan de skilda länderna vilket medför störningar i den internationella konkurrensen på livsmedelsindustriområdet. Den svenska industrin påverkas i första hand av de prisförhållanden som gäller i EG.

Priset på socker är i Sverige f. n. 2:40 kr. och i EG 1:69 kr. I EG utgår en exportavgift som motsvarar 1:10 kr. för kilogram socker som ingår i exporterade livsmedelsindustriprodukter med ett högt sockernehåll. Världsmarknadspriset är f. n. omkring 4 kr. för kilogram.

Livsmedelsindustrin har mot bakgrund av det nya konkurrensläget framfört önskemål om en ändring av prisutjämningssystemet så att EG:s interna pris, det s. k. tröskelpriset som f. n. uppgår till 1:69 kr., kan bli normgivande för prisutjämningen. Man hävdar att konkurrenslikställighet i fråga om råvarupriser är av fundamental betydelse för att en fri handel med livsmedelsindustriprodukter inom Västeuropa skall kunna fungera på ett riktigt sätt. Enligt industrins uppfattning kan detta inte uppnås med det nuvarande svenska prisutjämningssystemet, i varje fall inte när det gäller produkter som innehåller socker.

Kommerskollegium och statens jordbruksnämnd förordar att prisutjämningsystemet anpassas till den nya konkurrenssituationen, varvid EG:s exportavgift bör beaktas. Man föreslår därför att jämförelsepriset fastställs vid en nivå som något överstiger priset i EG och att man söker få till stånd en uppgörelse inom EFTA om ett gemensamt referenspris efter dessa principer.

Jag delar remissinstansernas uppfattning att den nya prissituationen på råvaruområdet måste beaktas. F. n. är det emellertid endast prisförhållandena för socker som påkallar ett ingripande. Från svensk sida har försök gjorts att få till stånd en uppgörelse inom EFTA som syftar till gemensamma riktlinjer för råvaruprisutjämnningen. Någon enighet har emellertid hittills inte kunnat uppnås. Finland har redan vidtagit åtgärder för att säkerställa den finska industrins konkurrensmöjligheter. Andra länder, däribland Sverige, har anmält att åtgärder också för deras del kan komma att visa sig påkallade.

I det läge som uppkommit förordar jag efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet att grunderna nu ändras för beräkningen av utjämningsbidrag och rörliga importavgifter såvitt avser det socker som ingår i de berörda livsmedelsindustriprodukterna.

I detta sammanhang finner jag också anledning att ta upp frågan om prisutjämnning för socker som går till framställning av dextran. Dextran används i huvudsak som blodersättningsmedel. Vid tillverkningen förbrukas en stor mängd socker. För den årliga produktionen av omkring 300 ton kliniskt dextran används sålunda närmare 1 000 ton socker. Även för dextran bör prisutjämningsåtgärder vidtas. Den närmare utformningen av dessa torde ankomma på regeringen.

Riktpunkten för prisutjämnningen bör fr. o. m. den 1 juni 1975 vara sockerpriset (tröskelpriset) i EG, så länge detta är lägre än världsmarknadspriset. Konkurrensförhållandena i övrigt bör emellertid också kunna beaktas, bl. a. EG:s exportavgift, liksom en eventuell överenskommelse om enhetliga riktlinjer inom EFTA. Det bör också övervägas om olika jämförelsepriser för den inhemska marknaden resp. för exporten kan tillämpas.

I enlighet med vad jag här anfört förordar jag att regeringen bemyndigas att meddela sådana föreskrifter att prisutjämnning på livsmedelsindustriprodukter och dextranprodukter sker med utgångspunkt i ett sockerpris som lägst svarar mot tröskelpriset i EG, så länge detta är lägre än världsmarknadspriset.

De föreslagna åtgärderna ökar kostnaderna för prisutjämnningen. Såvitt avser choklad- och konfektyrvaror, biscuits och wafers skall kostnaderna täckas genom utjämningskatt. Jag förordar att utjämningskatten på nämnda varor den 1 juni 1975 höjs från 25 till 40 öre för kilogram. Chefen för jordbruksdepartementet kommer senare denna dag att lägga fram förslag rörande anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, från vilket kostnaderna för prisutjämnningen bestrids.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

dels att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter i enlighet med de av mig förordade grunderna för prisutjämning för socker som ingår i vissa livsmedelsindustriprodukter samt i dextranprodukter,

dels att antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1960:258) om utjämningskatt på vissa varor.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.